

Delden, Langestraat (Ov.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproef-rapport 2007-06/05

*Delden, Langestraat (Ov.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
BügelHajema Adviseurs

Steekproefrapport 2007-06/05
ISSN 1871-269X
auteur: drs. A. Vissinga
senior archeoloog: dr. J. Jelsma

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef b.v., Zuidhorn, juli 2007

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de
toepassing van de adviezen of het gebruik van de
resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef b.v.
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteeekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteeekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens	2
2. Bureauonderzoek	5
2.1 Bronnen	5
2.2 Resultaten bureauonderzoek	5
2.3 Archeologisch verwachtingsmodel	12
3. Veldonderzoek	13
3.1 Plan van aanpak	13
3.2 Resultaten veldonderzoek	13
4. Conclusies en advies	16

Appendix: boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN 5104

Samenvatting

In opdracht van BügelHajema Adviseurs is op 18 juni 2007 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in het plangebied 'Langestraat' te Delden, gemeente Hof van Twente. Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek verricht om een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied op te stellen. Met de uitvoering van het veldwerk is dit verwachtingsmodel getoetst.

Tijdens het archeologisch veldonderzoek in het plangebied aan de Langestraat te Delden is duidelijk geworden dat het bodemprofiel in niet meer intact is. Uit de boringen die dieper zijn uitgevoerd kan worden opgemaakt dat de bodem tot op de C-horizont en de keileem is verstoord met puinresten, recente baksteen, houtskool en bot.

Al deze vondsten zijn algemeen voorkomend in een historisch centrum. Tijdens het archeologisch veldonderzoek zijn in de verstoorde lagen (afvallaag) geen Middeleeuwse artefacten aangetroffen. Tevens is de afvallaag verstoord met recente puinresten. Het is mogelijk dat binnen het plangebied fundamenteen aanwezig zijn van Laat Middeleeuwse bebouwing. Een booronderzoek kan dit echter moeilijk aantonen.

Op grond van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek wordt voor het plangebied Langestraat te Delden, gemeente Hof van Twente, vooralsnog niet noodzakelijk geacht.

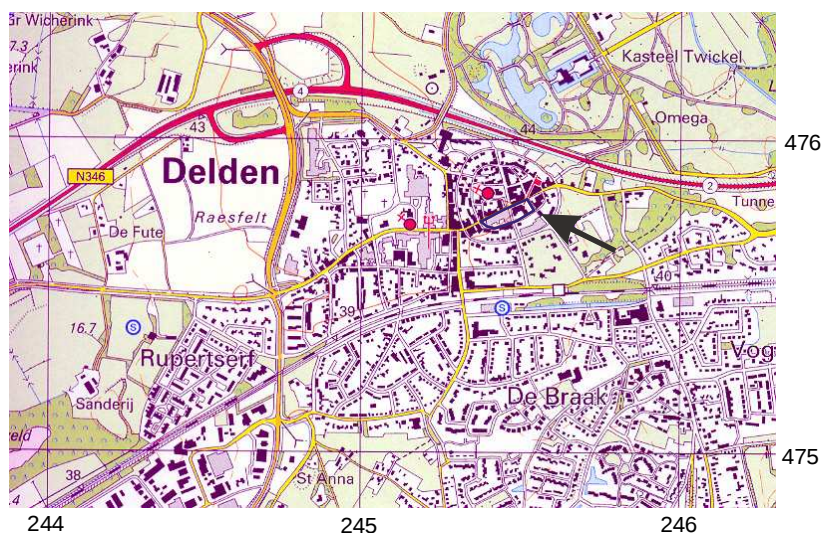
Indien tijdens eventuele graafwerkzaamheden hier onverhoopt toch archeologische materialen en/of sporen worden aangetroffen (bijv. fundamenteen), kan na overleg besloten worden om de graafwerkzaamheden voort te zetten onder een archeologische begeleiding.

1. Inleiding (KNA 3.1 LS01 & LS02)

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van BügelHajema Adviseurs, vertegenwoordigd door mevrouw P.E. de Jong, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Langestraat te Delden, gemeente Hof van Twente (zie Figuur 1 en 2). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande reorganisatie van de achterzijde van de woningen aan de Langestraat. Hierbij zullen de winkels uitgebreid worden en enkele appartementen worden gerealiseerd. Bij een deel van deze activiteiten zal de bodem worden verstoord.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is in de eerste plaats het lokaliseren van eventuele archeologische indicatoren, zoals bewerkt en verbrand vuursteen, bot, aardewerk en houtskool. In de tweede plaats heeft het veldonderzoek tot doel om de mate van gaafheid van het bodemprofiel vast te stellen om te bepalen of eventuele onverstoorde archeologische grondsporen nog aanwezig kunnen zijn.



Figuur 1. Delden - Langestraat: overzichtskaart. Het plangebied is blauw omlijnd en met een pijl aangegeven. [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Overijssel 1:25000*. ANWB bv, Den Haag].

1.2 Locatie en administratieve gegevens

Het onderzochte plangebied ligt ten zuiden van de Langestraat, ten noorden van de Zuidwal en ten westen van het Ressingplein in Delden. Het archeologisch onderzoek heeft betrekking op de huisnummers 27 tot en met 45, de achterliggende tuinen en het pleintje ten westen van nummer 45. Het grootste gedeelte van het plangebied is bebouwd met woningen en bestraat. Op sommige stukjes achter de woningen is een tuin aanwezig. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 8000 m² en ligt op een hoogte van 20 m ten opzichte van het NAP.



Figuur 2. Delden - Langestraat: luchtfoto van het plangebied. Met een rode lijn is de begrenzing van het plangebied aangegeven [Naar: GoogleEarth - 4.0.2091, 2007].

Tabel 1. Delden - Langestraat. Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied.

Provincie:	Overijssel
Gemeente	Hof van Twente
Plaats:	Delden
Toponiem:	Langestraat
Kaartblad:	28
ARCHIS-CIS-code:	22890
Oppervlakte:	ca. 8000 m ²
RD-coördinaten hoekpunten plangebied:	245,517/475,814 - 245,522/475,745 245,381/475,708 - 245,366/475,738
Opdrachtgever:	BügelHajema Adviseurs
ISSN-nr.	1871 - 269X
Steekproef projectcode	2007-06/05
NAP hoogte maaiveld	ca. 20 m boven het NAP
Uitvoering van het veldwerk	18 juni 2007



Figuur 3. Delden - Langestraat: twee overzichtsfoto's van het plangebied, genomen uit de noordwesthoek van het onderzoeksterrein.

2. Bureauonderzoek (KNA 3.1 LS06)

2.1 Bronnen

Voor het bureau-onderzoek is de bestaande relevante kennis van de onderzoekslocatie verzameld. Daartoe zijn de onderstaande bronnen geraadpleegd.

Tabel 2: Delden - Langestraat. Geraadpleegde bronnen.

ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Overijssel 1:25000</i> . ANWB bv, Den Haag.
Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) [ARCHIS].
De cultuurhistorische @las Overijssel, Gemeente Hof van Twente. 2001. Het Oversticht, Zwolle.
De Woonomgeving, 2007. www.dewoonomgeving.nl . Kadastrale Minuutplan 1832.
<i>Indicatieve Kaart Archeologisch Waarden (IKAW)</i> .
Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH) 2007. [http://www.kich.nl]: Geschiedenis van Delden, 1990. Het Oversticht, Zwolle.
Stichting voor Bodemkartering, 1978. <i>Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50000 Blad 28-29 Almelo-Denekamp</i> StiBoKa, Wageningen.
Stichting voor Bodemkartering, 1989. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 28 Oost - Almelo</i> . StiBoKa, Wageningen.
Uitgeverij Nieuwland, 2005. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1905. Overijssel 1 : 25 000</i> . Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.
Versfelt, H.J., 2003. <i>De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 3: Oost-Nederland 1830-1855, schaal 1:50000</i> . Wolters-Noordhoff, Groningen.

2.2 Resultaten bureauonderzoek (KNA 3.1 LS03, LS04)

Sedimentologie en bodem

Op de Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000¹ is de ondergrond van het plangebied gekarteerd als een hoge stuwwal (classificatie 10B3).

Ten noorden en westen van Delden is de bodem gekarteerd als een relatief hooggelegen, zwak golvende grondmorene al dan niet met welvingen, bedekt met dekzand. Op de bodemkaart van Nederland 1: 50000 (blad 28 Almelo) is de bodem in het plangebied, vanwege de omliggende

¹ Stichting voor Bodemkartering, 1978. *Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50000. Blad 28-29*. StiBoKa, Wageningen.

bebouwing, niet gekarteerd. Ten noorden van Delden, direct buiten de bebouwde kom, is de bodem gekarteerd als een hoge zwarte enkeerdgrond met lemig fijn zand (classificatie zEZ23 met grondwatertrap VII*: gemiddeld hoogste grondwaterstand meer dan 80 cm en gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 160 cm onder het maaiveld. De asterisk geeft aan dat het hier om een hoger deel van de grondwatertrap gaat). Op sommige locaties is de bodem gekarteerd als een beekerdgrond met lemig fijn zand (classificatie pZg23).

*Historische Geografie en geschiedenis Stad Delden*²

In tegenstelling tot veel andere plaatsen in Twente is Delden als stad niet ontstaan bij een havezate, maar de havezate bij de voormalige gemeente 'Stad Delden'. Delden was oorspronkelijk een kransesnederzetting met een zekere concentratie van bebouwing ter hoogte van Vossenbrink en de St. Annabrink.

In 1322 kregen de inwoners van deze twee buurten van de bisschop van Utrecht toestemming hun huizen te verplaatsen naar het met een gracht omgeven "Nije Delden" aan de grote weg Amsterdam-Duitsland-Scandinavië. Hier ontstond rond een bestaande kerk de huidige stad Delden, waarvan de stadsrechten in 1333 bevestigd werden. Aan de genoemde weg groeide Delden uit tot een belangrijke pleisterplaats als van kooplieden uit de Hanzesteden, wat zich onder meer uitte in de vestiging van een fors aantal herbergen. Bij de oostelijke Woolderpoort stond herberg "de Zwaan" (tegenwoordig hotel), aan de stadspoort naar Goor herberg "de Engel" en midden in de stad herberg "De Kroon", alsmede "De Zwarte Arend", de "Halve Maan" en "Het Rode Hert".

Aan de belangrijke handelsfunctie van de stad kwam grotendeels een einde tijdens de Tachtigjarige Oorlog, toen Delden afwisselend in handen kwam van Staatse en Spaanse troepen en verscheidene malen door plundering en brandstichting werd getroffen. Toen de Staatsen in 1601 de stad definitief veroverden, viel het besluit de wallen te slechten en de gracht te dempen zodat vreemde mogendheden zich er niet nogmaals zouden kunnen verschansen. Werd de Woolderpoort in 1660 gesloopt, de wallen werden feitelijk pas geslecht in de achttiende eeuw. Het dempen van de gracht, die vrijwel altijd droog stond, begon in 1847. De stad Delden bleef na de Tachtigjarige Oorlog als gevolg van de aanwezigheid van kasteel Twickel toch een belangrijke pleisterplaats voor

² Bron: www.kich.nl (Het Oversticht, 1990. Zwolle.)

reizigers. Ondanks het verdwijnen van de verdedigingswerken, die plaats maakten voor moestuinen, bleef de bebouwing van de stad Delden tot aan de Tweede Wereldoorlog grotendeels beperkt tot de binnenstad. Alleen ten westen van de stad, rond de in 1811 gebouwde rooms-katholieke kerk vond een kleine concentratie van bebouwing plaats. Hier ontstond de "Schoppenstede". In de buurten St. Annabrink en Vossenbrink breidde de bestaande lintbebouwing zich enigermate uit. De meeste woningen in de gemeente Stad Delden buiten de eigenlijke stad waren voorzien van een moestuin. Aan de weg naar Hengelo kwam vanaf 1930 een klein villapark tot ontwikkeling. De belangrijkste uitbreidingen van de bebouwde kom van Delden kwamen gereed in de na-oorlogse periode, toen Delden meer en meer een "woonfunctie" kreeg. Stad Delden als geheel werd een forensengemeente met een duidelijke concentratie van bebouwing in de westelijke helft van het gemeentelijke grondgebied. Voorbeelden van naoorlogse stadsuitbreidingen zijn: de Vogelbuurt, Rupertserf en de Braak. Rupertserf is op voormalig grondgebied van de voormalige gemeente Ambt Delden gebouwd.

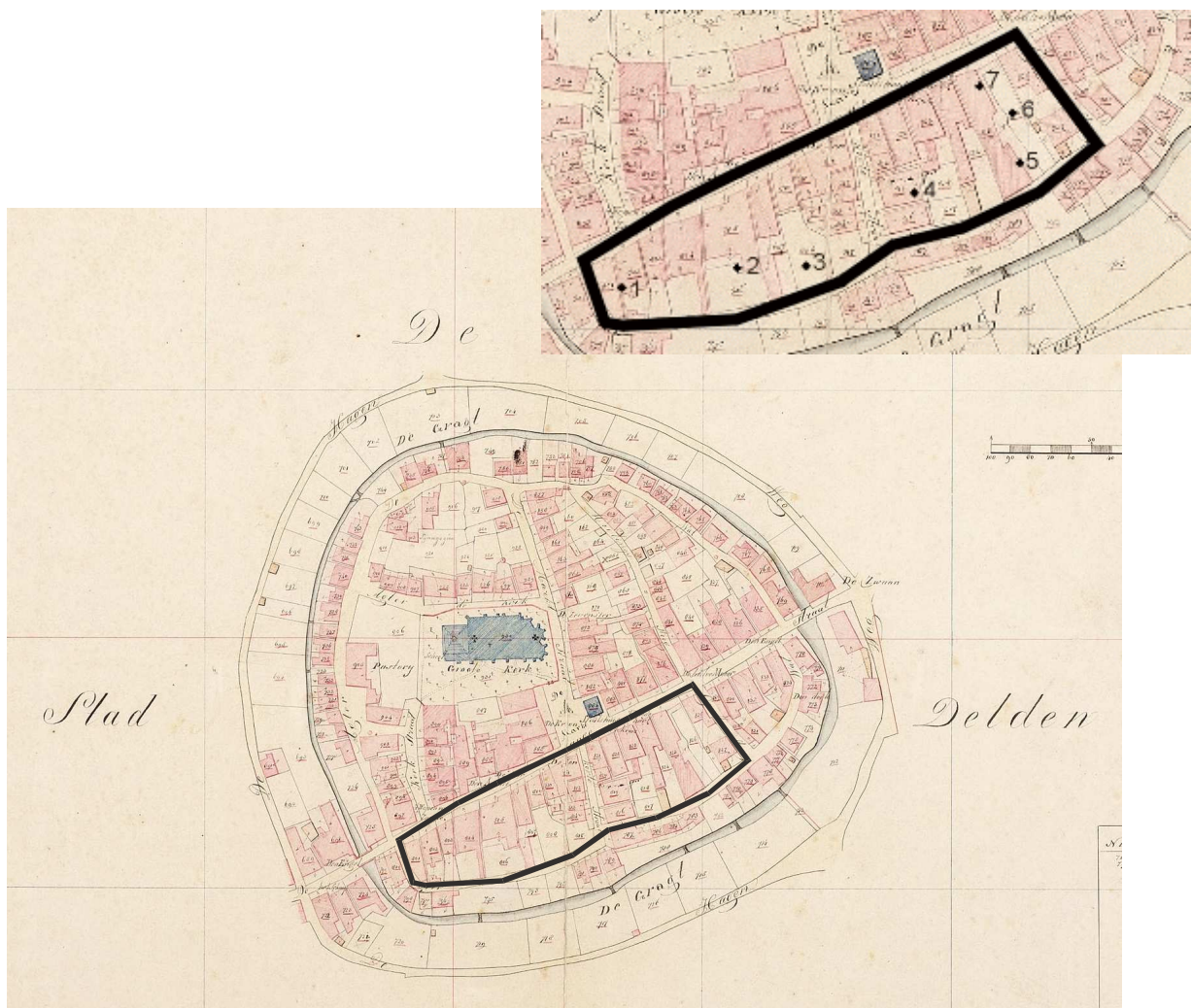
Op al het geraadpleegde kaartmateriaal³ maakt het plangebied deel uit van de historische kern van Delden (zie Figuur 4 en 5).



Figuur 4. Delden - Langestraat: uitsnede van de Hottinger-Atlas 1773-1794). De Langestraat met aanwezige bebouwing is duidelijk te herkennen. De kaart is noordgericht.

³

Versfelt, H.J., 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.
 De Woonomgeving: www.dewoonomgeving.nl - publicatie van kadastrale kaarten uit 1832.
 Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland deel 3: Oost-Nederland 1830-1855, schaal 1:50000*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
 Uitgeverij Nieuwland, 2005. *Grote Historische Topografische Atlas ± 1905 Overijssel 1:25000*. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.



Figuur 5. Delden - Langestraat: uitsnede van de kadastrale Minuutplan (1832) Met een zwarte lijn is het plangebied aangegeven. De inzet laat de locatie van de boringen zien geplot op de kadastrale Minuutplan.

Volgens de Cultuurhistorische @tlas maakt het plangebied deel uit van een essenlandschap. Essen zijn oude, permanente bouwlanden. Op dit bouwland hebben meerdere boeren percelen grond. Afzonderlijke perceelscheidingen zijn echter nauwelijks zichtbaar in het landschap, waardoor het geheel een visuele openheid heeft ('open field'). Veelal werd de gehele es omgeven door een houtwal, die diende om het vee te weren. De essen waren gelijkmatig verkaveld en worden in grote mate gekenmerkt door een strokenverkaveling zonder bebouwing op de kavels.

Rond en langs deze bouwlanden ontstonden nederzettingen, de zogenaamde esdorpen, waarvan de structuur sterk bepaald werd door de ligging, vorm en grootte van de es of essen. Vanaf de late middeleeuwen resulteerde een snelle groei van de bevolking in een intensivering van het grondgebruik. Om de vruchtbaarheid van de akkercomplexen op peil te houden werden op de heidevelden of in de bossen plaggen gestoken, die gemengd met mest, op de akkers werden gebracht. Daardoor ontstonden homogene, humushoudende gronden (het esdek), die - bij een dikte van meer dan 50 cm - 'enkeerdgronden' genoemd worden.

Ten westen en zuiden van het plangebied is een kampenlandschap aanwezig. Dit type landschap treffen we met name aan in gebieden met een sterk afwisselend microreliëf. Op de hoogtes werden akkerkampen (eenmansessen) aangelegd, terwijl de lagere delen gebruikt werden als grasland of woeste grond. Teneinde het akkerland tegen het vee te beschermen werd elke kamp omgeven door hagen of houtwallen. Hierdoor kreeg het landschap een gesloten uiterlijk. Deze ruimtelijke indeling bracht een verspreide bewoning met zich mee. Het landschap wordt gekenmerkt door zogenoemde hoevenzwerm dorpen en essenzwerm dorpen. De landschappelijke structuur resulteerde tevens in een onregelmatige verkavelingstructuur en infrastructuur.

Ten oosten van Delden ligt een landschap van buitenplaatsen. Dit type landschap wordt gekenmerkt door buitenhuizen omgeven door tuinen en parken in de Engelse of de Franse landschapsstijl. De aangelegde tuinen, parken en parkbossen zijn vaak met elkaar verbonden door (oprij)lanen. Op de buitenplaats staan ook bijgebouwen zoals koetshuizen, boerderijen en jachtkamers. Landgoederen bestaan tevens uit landbouwgronden en/of bosbouwgronden, maar de omvang en begrenzing hiervan zijn vaak niet van de kaart af te lezen. In het algemeen liggen de buitenplaatsen geïsoleerd van elkaar. In sommige gebieden echter liggen de buitenplaatsen zo dicht bij elkaar of is de buitenplaats c.q. landgoed van een dergelijke omvang, dat dit het landschap in grote mate heeft beïnvloed.

Archeologie

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is het plangebied vanwege de omliggende bebouwing niet gekarteerd (zie Figuur 6). De gebieden ten noorden van Delden hebben een lage tot hoge trefkans op archeologische waarden. Binnen het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) is het centrum van Delden opgenomen als een terrein van archeologische waarde. Het gaat hier om het oude kransesdorp Delden dat in de 15^e eeuw en later door verschillende branden is geteisterd (monumentnr. 13968). Het plangebied ligt in dit terrein van archeologische waarde.

In het plangebied zelf zijn geen archeologische waarnemingen bekend in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RACM. Ten noorden van het plangebied en ten noorden zijn meerdere archeologische waarnemingen bekend en één terrein van hoge archeologische waarde. Deze zijn allen weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3. Delden - Langestraat. In ARCHIS vermelde vondsten in de omgeving van het plangebied (zie Figuur 6 voor de ligging).

CMA/CAA-nrs.	Datering	Omschrijving	RD-coördinaten
CMA			
13968 (28G-A02)	Middeleeuwen laat 1050 - 1500 nC	Oude kransesdorp Delden	245,458/475,817
13800 (28G-014)	Middeleeuwen laat - Nieuwe Tijd 1050 - 1950 nC	Havezathe Twickel, ontstaan: 1347-1389	245,655/476,216
CAA			
2683 (28GZ-9)	Middeleeuwen laat B 1250 - 1500 nC	Kasteel Twickel	245,640/476,210
2695 (28GZ-23)	ijzertijd 800 - 12 vC	Aardewerk; onder esdek	244,860/476,100
2687 (28GZ-14)	bronstijd laat - ijzertijd vroeg 1100 - 500 vC	Aardewerk; Eems- cultuur	244,860/476,310
22181 (28GZ-45)	Romeinse tijd midden B 150 - 270 nC	2 Romeinse munten	244,750/476,200
18718 (28GZ-45)	Romeinse tijd midden B 150 - 270 nC	Koperen Romeinse munt: Gallienus	244,750/476,200
13835 (28GZ-41)	Middeleeuwen laat B 1250 - 1500 nC	Veenweg (knuppelweg)	245,400/475,750
17999 (28GZ-44)	Middeleeuwen laat B 1250 - 1500 nC	Gedempte stadsgracht (1864)	245,340/475,780

2.3 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05)

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is het slechts mogelijk een globale verwachting aan te geven voor archeologische sporen en structuren. Voorafgaand aan het bureau- en veldonderzoek is een Klic-melding gedaan om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van kabels en leidingen binnen het plangebied. Vanwege de ligging in het centrum van Delden liggen er in het plangebied diverse leidingen. De verwachting is dat de bodem hier verstoord is door de bijbehorende graafwerkzaamheden. Tevens is het plangebied al eeuwen bebouwd geweest. Daarnaast is het centrum van Delden een aantal maal getroffen door grote branden.

Op de IKAW is het plangebied vanwege de omliggende bebouwing niet gekarteerd. De gebieden rondom Delden die wel gekarteerd zijn hebben een lage tot hoge trefkans op archeologische waarden. Het plangebied ligt in terrein van archeologische waarde, het gaat hier om de historische kern van Delden (monumentnr. 13968). De bodem in het westen van het plangebied is gekarteerd als een hoge zwarte enkeerdgrond (classificatie zEz23). Deze gronden staan ook wel bekend als essen. Essen kenmerken zich door een bouwlanddek dat in het verleden kunstmatig opgehoogd is door de aanvoer van plaggen en mest. Doordat de hoogte van het maaiveld hierdoor is toegenomen zullen (ondiepe) moderne landbouwactiviteiten weinig invloed hebben gehad op het oorspronkelijke bodemprofiel en eventueel daarin aanwezige archeologische grondsporen

In de directe omgeving van het plangebied zijn verscheidene vondsten gedaan uit de periode bronstijd laat tot en met de Nieuwe Tijd (1100 vC tot 1950 nC). Het is zeer goed mogelijk dat ook binnen de grenzen van het plangebied prehistorische menselijke bewoningsactiviteiten hebben plaatsgevonden. Het is zeker dat het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen (1050 nC) bewoond is geweest. Indien tijdens het veldwerk indicatoren uit prehistorische periodes worden aangetroffen kunnen deze bestaan uit houtskool, aardewerk en verband en/of bewerkt vuursteen. Wanneer de bodem in het plangebied intact is zullen eventueel aanwezige prehistorische archeologische indicatoren en archeologische grondsporen ook intact zijn. Ook fundamenten van Laat-Middeleeuwse huizen kunnen nog aanwezig zijn.

De verwachting is echter ook dat de bodem grotendeels verstoord zal zijn door (sub)recente graafwerkzaamheden, bouwactiviteiten in het centrum van Delden.

3. Veldonderzoek (KNA 3.1 VS05)

3.1 Plan van aanpak (KNA 3.1 VS01)

In het plangebied aan de Langestraat te Delden zijn zes grondboringen gezet, dit komt neer op gemiddeld op gemiddeld 7,5 boringen per hectare. De grondboringen zijn gezet conform de richtlijnen van Het Oversticht.

Om een representatief beeld van de bodem te kunnen verkrijgen zijn de boringen zo gelijkmatig mogelijk over het te onderzoeken terrein verdeeld. Daar in het plangebied een grote hoeveelheid kabels en leidingen aanwezig is, zijn de boringen uitgezet aan de hand van de bekende locaties van deze ondergrondse infra en ingemeten ten opzichte van de bestaande bebouwing. Voor de precieze locaties van de boringen wordt verwezen naar Figuur 7. Alle boringen zijn in eerste instantie uitgevoerd met een 12 cm edelmanboor. Hiermee is de opbouw van de bodem bepaald. De boringen zijn, indien mogelijk, tot een minimale diepte van 25 cm in de C-horizont of in de keileem doorgezet om de opbouw van de bodem goed te kunnen bestuderen. Opgeboord zand werd met een 4 mm zeef onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, aardewerk en bewerkt of verbrand vuursteen. De boringen liggen zo ingesloten tussen de bebouwing dat het niet mogelijk bleek om van elke boring een unieke NAP-hoogte te nemen. In plaats daarvan zijn van de kruispunten van de wegen de hoogtes genomen en gerelateerd aan het NAP. De hoogtes zijn te vinden in Figuur 7. Voor het overzetten van de NAP hoogte is gebruik gemaakt van het NAP-punt in de Kerk aan de Marktplaats (peilmerk 028G0191: + 20,707).

3.2 Resultaten veldonderzoek

Het veldwerk vond plaats op 18 juni 2007. De beschrijving van de boringen zijn weergegeven in de boorstaten. Deze zijn bijgevoegd (zie Appendix). In Figuur 7 zijn de boorlocaties weergegeven. Van de zeven uitgevoerde boringen zijn vier boringen (1, 5, 6 en 7) vanwege weerstand vroegtijdig gestaakt. Na herhaalde pogingen bleek het niet mogelijk dieper te boren.

Bodem

In geen van de boringen is een intact bodemprofiel (podzol) waargenomen. In een intacte podzolbodem bestaat de kans op gave prehistorische archeologische grondsporen. Een podzol begint met een E-horizont (uitspoelingshorizont) waaronder een B-horizont (inspoelingshorizont)

volgt. In de E- en B-horizont zouden dergelijke grondsporen aanwezig kunnen zijn. Ook in een niet intacte B-horizont zouden grondsporen aanwezig kunnen zijn maar hier mist dan vaak een bovenlaag met archeologische artefacten. Onder de B-horizont volgt een C-horizont. Dit is het sediment dat niet aan bodemvorming onderhevig is geweest. Ook in een C-horizont kunnen archeologische grondsporen aanwezig zijn. Vaak gaat het hier om de 'bodem' van deze sporen, het prehistorische loopvlak ligt hier boven. Voorbeelden hiervan zijn diep ingegraven haardkuilen.

In de loop van de eeuwen, en met name vanaf de Late Middeleeuwen, is de schaal en intensiteit van menselijke ingrepen in het landschap en in de bodem steeds verder toegenomen. Vaak heeft dit negatieve gevolgen gehad voor de fysieke kwaliteit van de bodem en de archeologische resten. Middeleeuwse archeologische indicatoren en grondsporen zitten dan ook vaak in verstoorde bodemlagen (afvallagen). In veel gevallen is er dan geen sprake van een intacte opbouw.

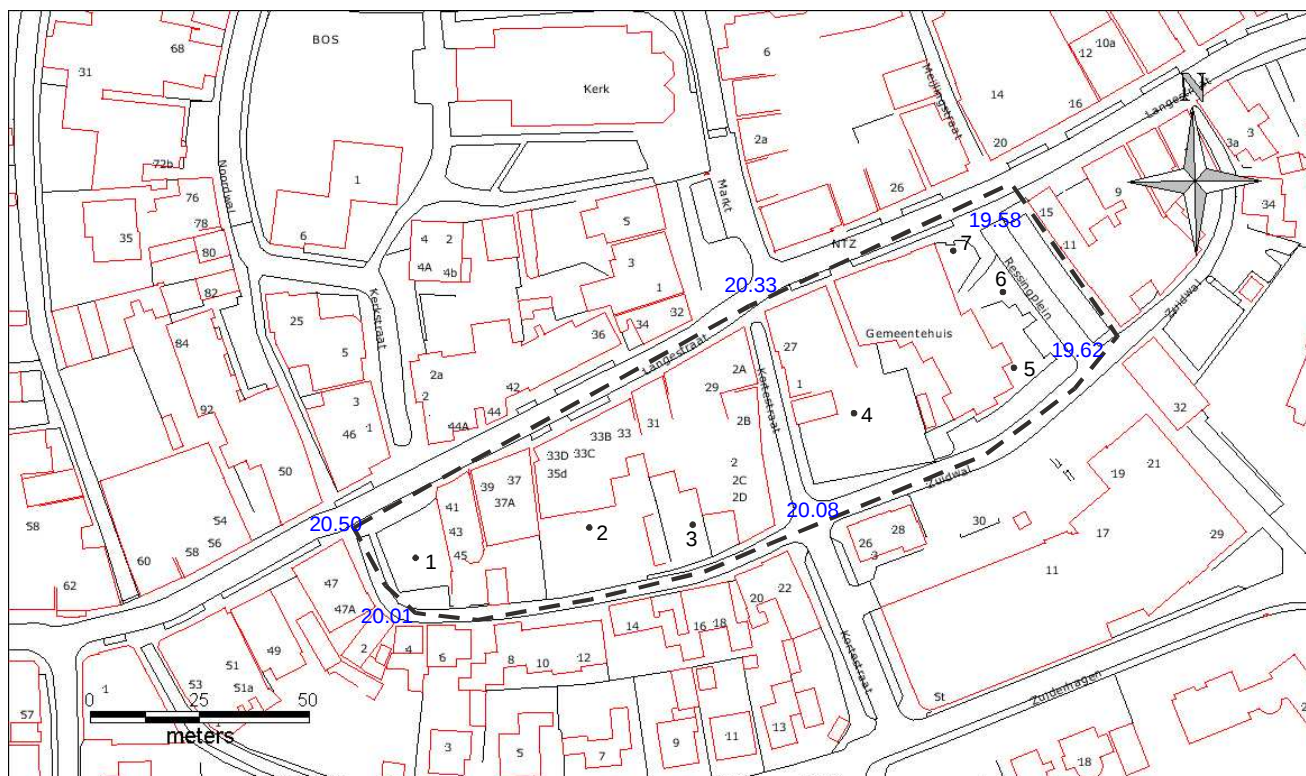
Boringen 1 is gestaakt op een diepte van 130 cm, boring 5 op 30 cm, boring 6 op 130 cm en boring 7 op 80 cm. In alle dieper uitgevoerde boringen is de bodem tot op grote diepte verstoord. Enkel boringen 2, 3 en 4 konden tot in de C-horizont dan wel de keileem worden uitgevoerd. Boven de C-horizont en de keileem bestaat de bodem uit verstoorde lagen zand met recente baksteen en puinresten.

Archeologie

Tijdens het onderzoek is de bodem onderzocht op intactheid en archeologische indicatoren. In geen van de boringen is een intact bodemprofiel aangetroffen. Alle, dieper uitgevoerde boringen zijn tot op de C-horizont of de keileem verstoord. In de verstoorde bodemlagen zijn puinresten aangetroffen als ook recente baksteenresten. In drie boringen (2, 3 en 4) zijn fragmenten houtskool aangetroffen. Op een diepte van 140 cm beneden het straatniveau is in boring 4 een stuk bot opgeboord. Het fragment was te klein om te kunnen determineren. Aardewerk en andere artefacten zijn niet aangetroffen.

Een intacte bodemopbouw komt zelden voor in een stadscentrum. De bodemlagen zijn meestal grotendeels door bouwactiviteiten en graafwerkzaamheden verstoord met (sub)recent puinmateriaal, houtskool, bot en bakstenen. Ook in het plangebied aan de Langestraat te Delden zijn deze aangetroffen. Het archeologisch materiaal wordt meestal in een verstoorde context aangetroffen. Het is dan ook niet mogelijk om een goede waardering te geven aan de vondsten die zijn gedaan. Het is zeer

waarschijnlijk dat in de bodem nog fundamenten aanwezig zijn van Laat Middeleeuwse huizen. Vanwege de aanwezigheid van gras bleek het niet mogelijk een veldkartering uit te voeren.



Figuur 7. Delden - Langestraat: situatietekening met de boorlocaties. De genummerde punten geven de uitgevoerde boringen weer. De onderbroken zwarte lijn geeft de begrenzing van het plangebied aan. In het blauw zijn de NAP-hoogtes weergegeven. RD-coördinaat boring 1: 245,388/475,723.

4 Conclusies en advies

Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. De kans was aanwezig dat tijdens het veldwerk archeologische indicatoren zouden worden aangetroffen bestaande uit houtskool, aardewerk en bewerkt en/of verbrand vuursteen. Ook bestaat de kans dat binnen het plangebied fundamenten aanwezig zijn van Laat Middeleeuwse bebouwing.

Tijdens het archeologisch veldonderzoek in het plangebied aan de Langestraat te Delden is duidelijk geworden dat het bodemprofiel niet meer intact is. In vier van de zeven boringen bleek het niet mogelijk tot in de C-horizont te boren. Uit de boringen die wel dieper zijn uitgevoerd kan worden opgemaakt dat de bodem tot op de C-horizont en de keileem is verstoord. In alle boringen zijn puinresten waargenomen en recente baksteen. In boring 2, 3 en 4 zijn fragmenten houtskool aangetroffen en in boring 4 is op een diepte van 140 cm beneden het straatniveau een fragment bot opgeboord.

Al deze vondsten zijn algemeen voorkomend in een historisch centrum. Tijdens het archeologisch veldonderzoek zijn in de verstoorde lagen (afvallaag) geen Middeleeuwse artefacten aangetroffen. Tevens is de afvallaag verstoord met recente puinresten. Het is mogelijk dat binnen het plangebied fundamenten aanwezig zijn van Laat Middeleeuwse bebouwing. Een booronderzoek kan dit echter moeilijk aantonen. De weerstand die ondervonden is in boringen 1, 5, 6 en 7 zouden afkomstig kunnen zijn van fundamentsresten of muurresten, maar zouden ook het resultaat kunnen zijn van een recente baksteen die dwars in het boorgat ligt.

Op grond van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek wordt voor het plangebied Langestraat te Delden, gemeente Hof van Twente, niet noodzakelijk geacht.

Wij wijzen er niettemin op dat indien tijdens eventuele graafwerkzaamheden hier onverhoopt toch archeologische materialen en/of sporen worden aangetroffen (bijv. fundamenten), deze conform de Monumentenwet 1988 artikel 47, gemeld dienen te worden bij de gemeente Hof van Twente en de provinciaal archeoloog. Na overleg kan besloten worden de graafwerkzaamheden voort te zetten onder een archeologische begeleiding. Een archeologische begeleiding kan alleen door een gecertificeerd archeologisch bedrijf worden verricht. Op deze wijze kunnen de aanwezige, archeologische sporen worden bestudeerd en getekend en op deze wijze worden bewaard voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek.

Appendix

Delden - Langestraat
boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN5104.